

Titel: Overvågning af hjejle <i>Pluvialis apricaria</i> som ynglefugl			
Dokumenttype: Teknisk anvisning	TA. nr.: A133	Version: 1	Oprettet: 10.10.2012
Forfattere: Stefan Pihl, Thomas Eske Holm, Johnny Kahlert & Bjarne Søgaard Aarhus Universitet	Gyldig fra: 10.10.2012		
	Sider: 8		
	Sidst ændret:		
TA henvisninger			

0 Indhold

1 Indledning	2
2 Metode	2
2.1 Tid, sted og periode	2
2.2 Udstyr	3
2.3 Procedure	3
2.3.1 Stam- og kortdata	3
2.3.2 Observationer	3
3 Databehandling	5
4 Kvalitetssikring	5
4.1 Kvalitetssikring af data og dataindsamling	5
5 Referencer	6
6 Bilag	6
6.1 Feltskema	6
7 Oversigt over versionændringer	8

Udgået 1. april 2017

1 Indledning

Formålet med denne tekniske anvisning (TA) er at angive en standardiseret og reproducerbar metode til at gennemføre overvågningen af ynglende hjejle. Denne TA bygger overvejende på den tekniske anvisning til overvågning af ynglefugle under NOVANA i perioden 2004-2009 (Pihl & Kahlert 2004).

Hjejle er en uregelmæssig ynglefugl i Danmark, som lejlighedsvis yngler i hedeområder i Jylland. Arten er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1. Bevaringsstatus for hjejle blev vurderet ugunstig ved en foreløbig vurdering af national bevaringsstatus for fuglearter i 2003 (Pihl m.fl. 2003).

2 Metode

Overvågning af hjejle gennemføres som en overvågning af bestandsstørrelse på baggrund af oplysninger i DOFbasen om aktive og mulige ynglepar, Intensiv 2. Overvågningen består af basisovervågning og en udvidet overvågning.

Basisovervågning

Basisovervågning omfatter bestandsmåling og udbredelse.

Udvidet overvågning

Da national bevaringsstatus foreløbig er vurderet som ugunstig for hjejle (Pihl m.fl. 2003), gennemføres udvidet overvågning. Overvågningsmetoden vil blive revurderet, hvis bevaringsstatus ændres til gunstig.

Ved besøg måles og vurderes nedenstående parametre som angivet i Kriterier for gunstig bevaringsstatus (Søgaard m.fl. 2005):

- menneskelig aktivitet
- vegetationshøjde
- andel af træ- og buskvækst

Referencematerialet til overvågning af hjejle (bilag 6.1) er der fortrykte lister for menneskelig aktivitet, vegetationshøjde og andel af træ- og buskvækst.

2.1 Tid, sted og periode

Hjejle eftersøges såvel i som uden for EF-fuglebeskyttelsesområder.

Overvågning af ynglefugle i felten gennemføres i perioden 1. juni - 31. juli. Dage med vedvarende regn, tåge og eller stærk blæst er uegnede til disse observationer.

Lokaliteter, der undersøges for ynglende hjejle, består af kendte ynglelokaliteter for arten siden 1980 samt potentielle ynglelokaliteter med konstateret forekomst af hjejle. Potentielle yngleområder udgøres af hedemose- og hedeområder med lav vegetation.

Overvågning af habitatparametre på levesteder med aktive ynglepar af hjejle foregår i perioden 10. – 30. august, når fuglene har forladt yngleområdet, hvis ikke parametrene er registreret i forbindelse med optælling af ynglefuglene.

2.2 Udstyr

Ved optælling medbringes håndkikkert (7-12 X forstørrelse). Derudover medbringes GPS, kort eller ortofoto til positionering af observationer, feltskema og skriveredskaber.

2.3 Procedure

2.3.1 Stam- og kortdata

Hjejle overvåges ud fra tilsendte data fra DOFbasen om mulige og sikre ynglepar i de enkelte NST-enheder områder. Det er ikke inventørens opgave at have kendskab til hjejles ynglelokaliteter, da disse kan variere fra år til år.

NST-enhederne modtager oversigter over frigivne ynglefugleobservationer af hjejle i deres enhed fra DOFbasen. Frigivne angiver at hemmeligholdte observationer nu er tilgængelige. De tilsendte data fra DOFbasen suppleres i rimeligt omfang med egen lokal viden om yngleforekomster.

2.3.2 Observationer

De tilsendte data fra DOFbasen noteres i feltskemaet (bilag 6.1). I tilfælde af, at der mangler data til at feltskemaet kan udfyldes tilfredsstillende, indhentes de manglende data ved kontakt til observatør/artscaretaker. Hvis der tages kontakt til observatør/artscaretaker er det vigtigt, at personen ikke pålægges ekstra arbejde ud over at svare på opklarende spørgsmål i forbindelse til den pågældende observation. Såfremt data ikke kan indhentes ved kontakt til observatør/artscaretaker indhentes de manglende data ved en feltbesigtigelse.

NST-enheder kan supplere de tilsendte yngleobservationer fra DOFbasen med andre observationer, som enheden har kendskab til, såfremt det samlede antal overvågede ynglelokaliteter ikke overstiger det programsatte antal for det pågældende år. Feltbesigtigelse foretages såfremt feltskemaet ikke kan udfyldes tilfredsstillende ud fra eksisterende data.

Overvågning i felten

Potentielle ynglelokaliteter, hvor arten planlægges eftersøgt, indtegnes på feltkort (landkort eller ortofoto). Dette kan fx være et hedeområde i Thy,

hvor der er set et eller flere mulige ynglepar. Ynglelokalitetens stednavn, ansvarlig myndighed for overvågningen og dato registreres på feltskema (bilag 6.1). Hvis ynglelokaliteten ikke har et officielt stednavn som fremgår af kort fra Kort- og Matrikelstyrelsen, navngives ynglelokaliteten med henvisning til nærmeste stednavn, fx "Hede øst for Tved Plantage".

Området overvåges fra et til flere egnede punkter med udsigt over den potentielle ynglelokalitet. Observationer af adulte hjejler markeres på feltkortet med bemærkninger om adfærd og udseende, som indikerer at fuglene er i færd med en ynglecyklus. Evt. redefund markeres ligeledes på feltkortet. Ud fra de indsamlede oplysninger gives en samlet vurdering af, om der er tale om et sikkert, sandsynligt eller muligt ynglepar. Vurderingen noteres i feltskemaet (bilag 6.1).

De danske ynglefugle er en del af den sydlige bestand, der er mindre udfarvet end de nordlige, dvs. med mindre sort på hoved, hals og underside. Ved overvågning i felten må det ud fra fjerdragten således sandsynliggøres, at der er tale om sydlige, hjemmehørende hjejler, og ikke oversomrende nordlige hjejler.

Følgende definitioner kan bruges under overvågning i felten, samt til at verificere løsfund fra DOFbasen eller andre kilder:

Sikkert ynglefund:

- Tydelig afledningsadfærd hos gamle fugle
- Gamle fugle, der flyver til og fra territoriet under omstændigheder, der tyder på, at reden er besat
- Øvrige omstændigheder, der tyder på, at en rede er besat
- Rede med æg eller friske æggeskaller
- Rede med dununger
- Ungeførende adulte fugle

Sandsynligt ynglefund:

- Fugle (eller par), der tilsyneladende hævder territorium
- Parringsadfærd
- Ængstelig kalden fra gamle fugle, der gør det sandsynligt, at der er rede eller unger i nærheden
- Redebiggende fugle
- Fugle der samler redemateriale

Muligt ynglefund:

- Fugle set i mulig ynglebiotop uden at noget tegn på ynglen i øvrigt er bemærket.

Der angives koordinater på alle punkter, hvor adulte hjejler er observeret. Observationerne skal altid positioneres med UTM-koordinater (UTM32/Euref89), med mindre der er tale om hemmeligholdte data fra DOFbasen. Positioneringen kan foretages direkte ved at anvende GPS under optælling eller indtegne positionen på et kort eller ortofoto. Hvis observati-

onspunkter indtegnes på kort eller ortofoto positioneres punkterne efterfølgende ved hjælp af GIS.

3 Databehandling

Data fra feltskemaet (Bilag 6.1) overføres til indtastningsfladen for hjejele i Danmarks Naturdata under Danmarks Miljøportal.

Her findes også nærmere oplysninger om indtastning og redigering af data samt dataflow under "Vejledninger" og "Brug af systemet".

Registreringer af hjejele, som FDC-Bio måtte gøre under overvågnings- eller forskningsaktiviteter, vil være til rådighed for relevante myndigheder eller blive indtastet i Danmarks Naturdata.

Ved indtastning i databasen overføres det overvågede område fra feltkort til databasen. På kortet markeres observationspunkter. Ved indtastning af arter, som er hemmeligholdte af DOF, angives ingen lokalitet men blot et område, som fx Nordsjælland. Der indtegnes en polygon på 10 x 10 km², som dækker den enkelte observation.

4 Kvalitetssikring

4.1 Kvalitetssikring af data og dataaflevering.

I forbindelse med håndtering af naturdata er der defineret en kvalitetssikringsprocedure, der omfatter selve indtastnings- og redigeringsprocessen, men også det videre forløb i forbindelse med godkendelse af data på kommunalt, regionalt og fagdatacenterniveau understøttes af systemet. Se nærmere oplysninger herom i Danmarks Naturdata under "Vejledninger" og "Kvalitetssikrings-flow".

Der vil desuden blive udarbejdet en datateknisk anvisning for kvalitetssikring af tekniske NOVANA-data i naturdatabasen. Nærværende TA vil blive opdateret med et link til den datatekniske anvisning, når denne foreligger.

5 Referencer

Fredshavn, J. Nielsen, K.E. Ejrnæs, R., Nygaard, B., Skov, F., Strandberg, B. & Johannsen, V.K. 2009: Teknisk anvisning for terrestriske naturtyper, 1.06. Danmarks Miljøundersøgelser. Teknisk anvisning fra DMU's Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur N1. 32 s.

Grell, M.B. 1998. Fuglenes Danmark. – Gads Forlag. 825 s.

Hälterlein, B. Fleet, D.M., Henneberg, H.R., Menneback, T., Rasmussen, L.M., Südbeck, P., Thorup, O. & Vogel, R. 1995: Vejledning til optælling af ynglefugle i Vadehavet. Wadden Sea Ecosystem NO. 3, Common Wadden Sea Secretariat, Trilateral Monitoring and Assessment Group, & Joint Monitoring Group for Breeding Birds in the Wadden Sea, Wilhelmshaven.

Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Madsen, J. & Bregnballe, T. (2003): Bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet 2003. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig rapport fra DMU, nr. 462. 130 s.

Pihl, S. & Kahlert, J. (2004): Teknisk anvisning for overvågning af ynglefugle. 2.0. Danmarks Miljøundersøgelser. Teknisk anvisning fra DMU's Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur F1. 69 s.

Søgaard, B., Skov, F., Ejrnæs, R., Nielsen, K. E., Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Bregnballe, T., Madsen, J., Baatrup-Pedersen, A., Søndergaard, M., Lauridsen, T.L., Møller, P.F., Riis-Nielsen, T., Buttenschøn, R.M., Fredshavn, J., Aude, E. & Nygaard, B. 2005. Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. - Faglig rapport fra DMU, nr. 457, 2. udgave. 462 s.

6 Bilag

6.1 Veltkema

Bilag 6.1 se næste side

BILAG 6.1	HJEJLE feltskema	NOVANA
-----------	------------------	--------

Version 1 gældende fra 10.10.2012

Stamdata	
Dato:	Hemmeligholdt par: Ja ☐ nej ☐
Ansvarlig myndighed:	Inventør:

Kortdata
Stednavn:
Det undersøgte/overvågede område indtegnes på kort til senere registrering som polygon i Danmarks Naturdata

Overvågningsdata					
Mulig ynglelokalitet besøgt, men ingen territoriehævende hann. registreret ☐					
Antal ynglepar			Observationspunkt		Bemærkninger (f.eks. antal rugende fugle, unger mv.)
Sikkert	Sandsynligt	Muligt	UTMx	UTMy	

Menneskelige aktiviteter på ynglelokaliteten (sæt ring om aktiviteter):

Helårsbeboelse, Fritidshuse, Anden beboelse, Færdsel til fods/cykel, Færdsel til hest, Færdsel med motorfartøj, Færdsel med løs hund, Lufttrafik, Træfældning, Anden hugst, Tilplantning, Værskær, Dyrkning af areal, Afgræsning med husdyr, Anden landbrugsmæssig anvendelse, Militær anvendelse, Jagt, Fiskeri fra kyst/land, Fiskeri på vandflade, Bådsejleri, Bådsejlsads med motorkraft, Bådsejlsads uden motorkraft, Brætsejlsad, Anden sejlsads, Bortledning af vand, Tilledning af vand, Anden aktivitet, Ingen aktivitet

Vegetationshøjde

Andel af ynglelokaliteten med en vegetationshøjde på 0-15 cm:
 0-5% 5-10% 10-30% 30-75% 75-100%

Andel af ynglelokaliteten med en vegetationshøjde på 16-30 cm:
 0-5% 5-10% 10-30% 30-75% 75-100%

Andel af ynglelokaliteten med en vegetationshøjde på mere end 30 cm:
 0-5% 5-10% 10-30% 30-75% 75-100%

Andel af ynglelokaliteten med træ- og buskvækst:
 0-2% 3-5% Mere end 5%

7 Oversigt over versionsændringer

Version	Dato	Emne:	Ændring:

Udgået 1. april 2017